

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 440

Rachunkowość a controlling

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-595-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Krzysztof Adamowicz, Piotr Szczypa: Wycena drzew na terenie przedsiębiorstwa w rachunkowości zarządczej / Valuation of trees in the area of a company in management accounting	13
Anna Balicka: Analiza kosztów usług serwisowych świadczonych przez przedsiębiorstwo branży budowlanej / Service costs analysis provided by the company in construction industry	23
Paulina Belch: Mierniki w controllingu logistyki przedsiębiorstwa z sektora paliwowego / Meters in the controlling of logistics in the company from fuel sector	32
Małgorzata Białas: Wartość firmy w sprawozdaniach finansowych banków / Goodwill in the financial statements of banks	42
Adam Bujak: Formy organizacji systemu informacyjnego rachunkowości jako determinanty efektywności jego funkcjonowania / The organization forms of the accounting information system as the determinants of its functioning efficiency.....	52
Halina Buk: Weryfikacja oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa po zmianie polityki rachunkowości / Verification of the company financial position after the changes in accounting policies	61
Andrzej Bytniewski: Podsystem controllingu w ramach zintegrowanego systemu zarządzania jako źródło informacji na potrzeby rachunkowości zarządczej i controllingu / Controlling subsystem within the integrated management system as a source of information for management accounting and controlling.....	72
Andrzej Bytniewski, Marcin Hernes: Semantyczna metoda reprezentacji zdarzeń gospodarczych w systemie rachunkowości / Semantic method for the economic events representation in accounting system.....	83
Halina Chłodnicka: Polityka klastrowa a kapitał ludzki / Cluster policy vs. human capital.....	95
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Controlling, audyt i nadzór finansowy w zakładzie ubezpieczeń – wzajemne relacje, podobieństwa i różnice / Controlling, audit and financial supervision in insurance company – mutual relations, similarities and differences	109
Anna Chojnacka-Komorowska: Interaktywne przetwarzanie analityczne (OLAP) w controllingu finansowym / OnLine Analytical Processing (OLAP) in management accounting	119

Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Istotność pro- i retrospektywnych celów współczesnej analizy finansowej w świetle wyników badań / Significance of the pro and retrospective objectives of the contemporary financial analysis in the light of research results	128
Michał Comperek: Propozycja metodologiczna oceny urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa w analizie memoriałowych korekt zysku netto / Methodological proposal of evaluation of company's financial benefits realignment in total accruals analysis	139
Beata Dratwińska-Kania: Kontrola wewnętrzna i jej dokumentacja jako element koncepcji odpowiedzialności i rozliczalności / Internal control and its documentation as part of the responsibility and accountability concept.....	150
Joanna Dynowska: Wykorzystanie controllingu w gminach w świetle badań ankietowych / The use of controlling in municipalities as revealed by questionnaire research	159
Joanna Dynowska, Zdzisław Kes: Oczekiwane bariery, przesłanki i efekty wdrożenia controllingu w gminach w świetle badań ankietowych / Expected barriers, incentives and effects of controlling implementation in municipalities as revealed by questionnaire research.....	170
Wojciech Fliegner: Usprawnianie procesów rachunkowości w urzędach administracji samorządowej / Improving accounting processes in local government offices	180
Stanisław Gędek: Krótkookresowe decyzje produkcyjne. Analiza porównawcza dla przedsiębiorstw wieloasortymentowych / Short-term production decisions. Comparative analysis for multi-product firms	192
Renata Gmińska: Psychologiczne aspekty podejmowania decyzji a rachunkowość zarządcza / Psychological aspects of decision-making vs. management accounting.....	205
Arkadiusz Januszewski: Diagnoza potrzeb informacyjnych w zakresie controllingu operacyjnego w firmie doradczo-szkoleniowej / Diagnosis of operational controlling information needs in a consulting and training services enterprise	215
Marcin Jędrzejczyk, Marek Mikosza: Marka kreatorem kapitału intelektualnego organizacji / Brand as the creator of intellectual capital in the organization	225
Anna Kasperowicz: Prawo posiadania w kontekście kwalifikowania aktywów / Right of ownership in the context of qualification of assets	235
Ilona Kędzierska-Bujak: Perspektywy rozwoju, procesów wewnętrznych oraz finansowa a strategia Uniwersytetu Szczecińskiego – wybrane zagadnienia / Development, internal process and financial perspectives vs. the strategy of the University of Szczecin – selected issues.....	245

Agnieszka Kister: Wybrane aspekty gospodarki finansowej szpitali / Selected problems of the financial economy of hospitals	256
Jerzy Kitowski: Rola kryterium płynności finansowej w dyskryminacyjnych metodach oceny zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa / The role of the liquidity criterion in discriminatory methods for assessing the bankruptcy risk for a company.....	268
Marcin Klinowski: Definiowanie wymagań projektu w procesie planowania / Defining project requirements in project planning	278
Konrad Kochański: Zjawiska dysfunkcyjne w budżetowaniu projektów / Dysfunctional phenomena in project budgeting.....	287
Tomasz Kondraszuk: Gospodarstwo wiejskie jako podstawa budowy modeli wspomagających podejmowanie decyzji w warunkach dążenia do zrównoważonego rozwoju/ Farm as the basis for the construction of models for decision support under conditions of the quest for sustainable development.....	296
Krzysztof Konstantyn: Koncepcja wdrożenia budżetu kapitałowego w rachunku odpowiedzialności w ośrodkach odpowiedzialności za inwestycje w przedsiębiorstwach produkujących konstrukcje budowlane / The conception of introduction of capital budget in responsibility accounting in the centers of responsibility for investment in building construction enterprises	305
Mariola Kotłowska: Obszary ryzyka prowadzenia działalności przedsiębiorstw ciepłowniczych / Areas of risk in heating companies	317
Michał J. Kowalski: Zastosowanie controllingu podatkowego w polskich przedsiębiorstwach – wnioski z badań empirycznych / Usage of tax controlling in Polish companies – conclusions from empirical research	327
Mieczysław Kowerski: Zależność między rentownością a płynnością finansową ma kształt odwróconego U / The relationship between profitability and financial liquidity has the shape of an inverted U.....	338
Jarosław Kujawski: Dualna cena transferowa i jej sprawozdawcze konsekwencje/ Dual transfer price and its reporting consequences.....	349
Agnieszka Lew: Ryzyko istotnego zniekształcenia jako element badania przychodów i kosztów przez biegłego rewidenta / Risk of essential distortion as an element of income and expenses research by an auditor	363
Wojciech Lichota: Wykorzystanie modeli logitowych do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce / The use of logit models to the assessment of the financial standing of enterprises operating in the Special Economic Zones in Poland	372
Tomasz Lis: Aspekty behawioralne w rachunkowości przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych / Behavioral aspects in accounting when making investment decisions	382

Monika Łada: Automatyzacja procesów rachunkowości zarządczej / Automation of management accounting processes	392
Małgorzata Macuda: Obszary badań naukowych w rachunkowości jednostek sektora opieki zdrowotnej / Areas of scientific research in accounting in healthcare sector entities	401
Paweł Malinowski, Tomasz Ćwieląg, Piotr Słomianny: Systemy typu <i>Data Discovery</i> w praktyce funkcjonowania przedsiębiorstwa komunalnego / Data discovery systems in practice of functioning of municipal enterprise	411
Elżbieta Marcinkowska: Sytuacja finansowa szpitali w kontekście procesu komercjalizacji/ Financial situation of hospitals in the context of commercialization process.....	420
Monika Martynkiewicz-Frank: Outsourcing IT w sektorze MŚP / Outsourcing of IT in the SME sector	433
Ewa Wanda Maruszewska, Sabina Kołodziej: Znaczenie podejścia etycznego dla organizacji i funkcjonowania systemu rachunkowości zarządczej / Significance of ethical approach to the organization and functioning of management accounting system.....	442
Teresa Maszczak: Sprawozdanie finansowe jednostki mikro a potrzeby informacyjne użytkowników / Financial statement of a micro-undertaking and information needs of its users	451
Marta Nowak: Konflikt etyczny w pracy księgowego i biegłego rewidenta. Pomędzy moralnością ogólną, moralnością roli a interesem własnym/ Ethical conflict in auditor's and accountant's work. Between common-sense morality, role morality and self-interest	461
Marek Ossowski, Beata Zackiewicz-Brunke: Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw a klasyfikacja korzyści interesariuszy wynikających z działalności targowej / Corporate social responsibility vs. the classification of the advantages of stakeholders from business activities involving the organization of fairs and exhibitions	471
Michał Poszwa: Koszty a polityka wykazywania dochodów / Costs vs. policy of income disclosure	482
Anna Stronczek: Informatyczne wsparcie rachunkowości zarządczej na przykładzie wdrożenia w agencji wykonawczej WAM / Computer support of accounting management – a case of implementation in executive agency WAM	491
Magdalena Szydelko, Bartosz Kołodziejczuk: Benchmarking jako fakultatywny instrument doskonalenia znormalizowanych systemów zarządzania jakością / Benchmarking as a facultative instrument for improvement of the standardized quality management systems	501
Agnieszka Tubis: Zintegrowana baza danych dla procesu obsługi pojazdów / Integrated database for the maintenance process of vehicles.....	513

Wiesław Wasilewski: Specyfika planowania i analizy sprawozdania finansowego w instytucjach artystycznych / Characteristics of planning and analysis of financial report in artistic institutions.....	523
Aleksandra Wiercińska: Luki w metodyce benchmarkingu szpitali na przykładzie województwa pomorskiego / Gaps in the benchmarking methodology of hospitals on the example of the Pomeranian Voivodeship.....	534
Malwina Wołak: Zastosowanie analiz ABC i XYZ w controllingu sprzedaży / An application of ABC and XYZ analyses in sales controlling.....	545

Wstęp

Rachunkowość jednostek gospodarczych i instytucji jest zorientowana na dostarczanie informacji zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym użytkownikom. Informacje te dotyczą procesów gospodarczych i rezultatów działalności wykorzystywanych w dokonywaniu ocen i podejmowaniu decyzji. To czyni rachunkowość najważniejszym elementem systemu informacyjnego jednostek gospodarczych i instytucji.

Rachunkowość stanowi również podstawową bazę informacyjną dla controllingu. Rachunkowość ukierunkowana na controlling ma za zadanie informacyjne wspomaganie procesu podejmowania decyzji i oceny działalności poszczególnych jednostek organizacyjnych na poziomie całego przedsiębiorstwa czy instytucji. Rachunkowość ukierunkowana na controlling zapewnia obsługę informacyjną wszystkich funkcji zarządzania: planowania, organizowania, motywowania i kontrolowania.

Miejsce rachunkowości w systemie informacyjnym controllingu wynika z jej zadania, którym jest pomiar rezultatów działalności organizacji oraz jej ośrodków odpowiedzialności. Rezultaty tego pomiaru są prezentowane nie tylko w sprawozdaniach finansowych, ale także w wewnętrznych raportach sporządzanych okresowo oraz na bieżąco według potrzeb. Jakość informacji dostarczanych przez rachunkowość w dużym stopniu przesądza o skuteczności działań podejmowanych w ramach controllingu.

Problemom rachunkowości traktowanej jako system informacyjny controllingu jest poświęcony niniejszy zeszyt Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Zawiera on artykuły naukowe dotyczące różnych etapów procesu informacyjnego rachunkowości. W części artykułów poruszono zagadnienia teoretyczne dotyczące koncepcji, zasad i procedur przetwarzania informacji w systemie rachunkowości, w części zaś zaprezentowano problemy i przykłady praktycznego prowadzenia rachunkowości ukierunkowanej na controlling w określonych jednostkach gospodarczych oraz instytucjach.

Pragniemy wyrazić nadzieję, że niniejszy tom będzie stanowić pewien przyczynek do doskonalenia sposobu przetwarzania informacji w systemie rachunkowości, która jest podstawową bazą informacyjną dla controllingu w różnych organizacjach.

Edward Nowak, Marcin Kowalewski, Maria Nieplowicz

Michał Comporek

Uniwersytet Łódzki

e-mail:michal.comporek@o2.pl

**PROPOZYCJA METODOLOGICZNA OCENY
UREALNIONYCH KORZYŚCI FINANSOWYCH
PRZEDSIĘBIORSTWA W ANALIZIE
MEMORIAŁOWYCH KOREKT ZYSKU NETTO**

**METHODOLOGICAL PROPOSAL OF EVALUATION
OF COMPANY'S FINANCIAL BENEFITS
REALIGNMENT IN TOTAL ACCRUALS ANALYSIS**

DOI: 10.15611/pn.2016.440.13

JEL Classification: G32, M40

Streszczenie: W literaturze przedmiotu powszechnie podkreśla się, że analiza memoriałowych korekt zysku netto jest istotnym narzędziem służącym do badania zafałszowania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych. Zasadniczym celem artykułu jest zwrócenie uwagi na fakt, że korekty zysku netto są również istotnym nośnikiem wartości informacyjnych, stwarzających możliwość pełniejszej identyfikacji i oceny wiarygodności sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Z tej perspektywy na szczególną uwagę zasługuje relacja zysku netto oraz operacyjnych przepływów pieniężnych, którą potraktować można jako istotny współczynnik oceny urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa. Dla operacjonalizacji wskazanego celu badawczego postawiona została hipoteza badawcza twierdząca, że w dominującej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych występują dodatnie wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych, przy czym w scenariuszu zmian opisywanej miary dominują strategie wykazywania dodatniego wyniku finansowego netto wraz z generowaniem dodatnich operacyjnych przepływów pieniężnych. Badania empiryczne zostały zrealizowane wśród przemysłowych spółek giełdowych notowanych na GPW w Warszawie w latach 2006-2014.

Słowa kluczowe: memoriałowe korekty zysku netto, współczynnik urealnionych korzyści finansowych, przemysłowe spółki giełdowe.

Summary: The analysis of total accruals is an important tool for the study of debasement of financial statements of enterprises. The main aim of this article is to draw attention to the fact that total accruals are also an important source of information, enabling a more complete identification and assessment of the credibility of the financial situation of the company. From this perspective, special attention should be drawn to the relation between net profit and operating cash flow, which can be treated as an important financial benefits realignment ratio of the company. The research hypothesis claims that in the dominant number of enterprises

there is the presence of positive values of financial benefits realignment ratio. On the other hand in the scenario of changing of this measure dominate strategies that demonstrate both a positive value of net profit and a positive value of operating cash flows. Empirical studies have been carried out among industrial companies listed on the Warsaw Stock Exchange in the years 2006-2014.

Keywords: total accruals, real financial benefits ratio, industrial listed companies.

1. Wstęp

W literaturze przedmiotu powszechnie podkreśla się, że analiza memoriałowych korekt zysku netto jest istotnym narzędziem służącym do badania zafałszowania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych. Część badaczy zajmujących się wskazaną problematyką stoi na stanowisku, że im większa jest rozbieżność między zyskiem memoriałowym wygenerowanym w trakcie roku obrotowego a nadwyżką środków pieniężnych z działalności operacyjnej, tym mniejsza jest wiarygodność obrazu jednostki gospodarczej prezentowanego w sprawozdaniu finansowym [Cieślak 2014]. Pogląd ten wynikać może z tego, że implementowanie w przedsiębiorstwie zasad rachunkowości kreatywnej i/lub rachunkowości agresywnej¹ służyć ma głównie sztuczemu zawyżaniu osiągniętego wyniku finansowego. Zabiegi te prowadzą się przede wszystkim do manipulowania momentem ujęcia kosztów i przychodów w celu uzyskania efektu stabilnie rosnącego z okresu na okres zysku, a także do zniekształcania danych finansowych w celu ukazania sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w lepszym świetle z perspektywy poszczególnych grup jego interesariuszy [Fijałkowska 2014].

Ponadto należy zauważyć, że wykazywanie różnic memoriałowych zachodzących między wynikiem finansowym netto a wartością przepływów pieniężnych z podstawowej działalności przedsiębiorstwa nie powinno być każdorazowo postrzegane w sposób negatywny. W odniesieniu do instrumentalnego wymiaru oceny efektywności działania jednostki gospodarczej dokonywanie tego typu korekt ma bowiem na celu „sprowadzenie” wartości memoriałowych wyniku finansowego netto do jego wartości kasowych. Problematyczne staje się dopiero rozpoznanie i wyodrębnienie w wartościach korekt zysku netto ogółem tych korekt, które nie

---

¹ W opracowaniu przyjęto, że „rachunkowość kreatywna” to prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentacja zdarzeń gospodarczych przy zastosowaniu obowiązujących przepisów i właściwie interpretowanych zasad rachunkowości w sposób, który nie jest bezpośrednio w tych przepisach wskazany, a który jest wynikiem twórczego i niestandardowego zastosowania tych przepisów i zasad. Natomiast „rachunkowość agresywna” to świadome, zamierzone i celowe prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentacja zdarzeń gospodarczych w sposób sprzeczny z przepisami lub przy niewłaściwie i tendencyjnie interpretowanych przepisach oraz zasadach rachunkowości, które może zaszkodzić użytkownikom informacji księgowych przez przedstawienie innej (lepiej lub gorzej) niż rzeczywista sytuacji ekonomicznej jednostki [Gut 2006].

wiążą się wprost z rzeczywistymi efektami działalności przedsiębiorstwa, a są rezultatem subiektywnych księgowych wyborów.

Zasadniczym celem artykułu jest zwrócenie uwagi na to, że wykazywane w sprawozdaniach finansowych korekty zysku netto nie powinny być traktowane wyłącznie jako rachunkowa transformacja danych liczbowych czyniona na potrzeby sporządzenia rachunku środków pieniężnych. Są one bowiem istotnym nośnikiem wartości informacyjnych o znacznej wartości predykcyjnej, stwarzających możliwość pełniejszej identyfikacji i oceny wiarygodności sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Z tej perspektywy na szczególną uwagę zasługuje relacja zysku netto oraz operacyjnych przepływów pieniężnych, którą potraktować można jako istotny współczynnik oceny urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa.

Dla operacjonalizacji wskazanego celu badawczego postawiona została hipoteza badawcza twierdząca, że w zdecydowanej większości badanych przedsiębiorstwach przemysłowych występują dodatnie wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych, przy czym w scenariuszu zmian opisywanej miary dominują strategie wykazywania dodatniego wyniku finansowego netto wraz z generowaniem dodatkowych operacyjnych przepływów pieniężnych. Badania empiryczne zostały zrealizowane wśród spółek publicznych przynależących do sektora przemysłu notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w latach 2006-2014, których akcje były przedmiotem obrotu przez okres co najmniej pięciu lat. Dodatkowym kryterium wyboru przedsiębiorstw do badań była dostępność rocznych jednostkowych sprawozdań finansowych. Tak przyjęta próba badawcza pozwoliła na zakwalifikowanie do grupy podmiotów gospodarczych poddanych analizie łącznie 131 przemysłowych spółek giełdowych należących do dwunastu branż przemysłu. Dla porządku wskazać należy, że badania empiryczne przeprowadzone zostały w oparciu o informacje finansowe zaczerpnięte z bazy danych Notoria Serwis SA.

2. Walory informacyjno-decyzyjne współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa

Wartość całkowitych korekt zysku netto (*TACC – Total Accruals*) jest różnicą między zyskiem memoriałowym osiągniętym w danym roku a powstałą nadwyżką środków pieniężnych z działalności operacyjnej. Różnica ta powstaje wskutek memoriałowej ewidencji wszystkich zdarzeń gospodarczych o charakterze niegotówkowym i gotówkowym, co pozwala przedsiębiorstwom na pewien stopień swobody w intencjonalnym kreowaniu obrazu wyników finansowych przedsiębiorstwa. Zdarzenia gospodarcze o niegotówkowym charakterze, mające wymiar memoriałowy, z natury mają charakter uznaniowy i ustalane są na zasadzie wyceny bilansowej, pozwalającej przedsiębiorstwom wybrać alternatywne sposoby postępowania w ra-

mach określonych praw wyboru oraz obszarów swobody. Wartość całkowitych korekt memoriałowych zysku netto można zobrazować za pomocą równania²:

$$TACC_t = EAT_t - OCF_t$$

gdzie: $TACC_t$ – wartość całkowitych korekt memoriałowych zysku netto w roku t ; EAT_t – wynik finansowy netto w roku t ; OCF_t – wartość operacyjnych przepływów pieniężnych w roku t .

Należy zauważyć, że w tak ujętym modelu wykazywana wartość korekt zysku netto obliczona dla danego przedsiębiorstwa nie powinna być wprost porównywana z wartością korekt wykazywanych przez inne jednostki gospodarcze, nawet działające w tej samej branży przemysłu. Postulat ten wynika z faktu, że podmioty prowadzące działalność gospodarczą w większej skali wykazywać będą wyższe wartości różnic memoriałowych. Z tego też względu, dla zachowania porównywalności danych, w literaturze przedmiotu proponuje się odnoszenie wartości korekt zysku netto do wielkości majątku całkowitego przedsiębiorstwa, który określać może skalę prowadzonej działalności gospodarczej.

Wydaje się jednak, że alternatywnym rozwiązaniem może być zestawienie wartości: generowanego zysku netto oraz operacyjnych przepływów pieniężnych. Uzyskana w ten sposób relacja, roboczo określona na potrzeby niniejszego opracowania mianem współczynnika urealnionych korzyści finansowych, przyjmuje następującą formułę:

$$Wrsf = \frac{EAT_t}{OCF_t}$$

gdzie: $Wrsf$ – współczynnik urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa; pozostałe oznaczenia jak wyżej.

O skali memoriałowych korekt zysku netto, wykazywanych w przedsiębiorstwie za pomocą współczynnika urealnionych korzyści finansowych, świadczyć będą odchylenia *in plus* i *in minus* wartości tegoż współczynnika od jedności. W sytuacji, gdy jednostka gospodarcza nie będzie wykazywać różnic między wypracowanym zyskiem netto a przepływami pieniężnymi z podstawowej działalności, wówczas wartość obu tych kategorii ekonomicznych będzie taka sama, wartość zaś współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa wyniesie jeden ($Wrsf = 1$). Z kolei im bardziej wartość współczynnika urealnionych korzyści finansowych będzie się „oddalać” od jedności, tym większy będzie poziom wyka-

² Zaprezentowany poniżej wzór, służący do obliczania wartości całkowitych korekt memoriałowych, nie jest jedyną formułą umożliwiającą ich wyznaczenie. W literaturze zagranicznej poświęconej rozpatrywanemu zagadnieniu wyodrębnia się inne sposoby służące do obliczenia wartości całkowitych korekt memoriałowych, zarówno na podstawie bilansu, jak i rachunku przepływów pieniężnych [Shi, Zhang 2011; Hribar, Collins 2002].

zywanych różnic memoriałowych zysku netto. W pośredni sposób współczynnik urealnionych korzyści finansowych może zatem stanowić o wiarygodności sprawozdań finansowych przedsiębiorstw³. Ma on jednak znacznie szerszą wartość aplikacyjną.

Propozycja nazwania współczynnika udziału zysku netto w operacyjnych przepływach pieniężnych relacją obrazującą urealnioną korzyść finansową przedsiębiorstwa wydaje się być również możliwa do przyjęcia, gdyż:

- memoriałowy wynik finansowy z rachunku zysków i strat odzwierciedla w zapisach księgowych zaistniałe zmiany w działalności przedsiębiorstwa, a wszystkie przedstawione w nim zdarzenia nie zawsze wiążą się z odpowiadającymi im zdarzeniami o charakterze pieniężnym,
- nawet wówczas, gdy rachunek zysków i strat ma neutralny charakter i nie wpływa na operacje gospodarcze, może się jednak zmieniać wartość operacyjnych przepływów pieniężnych netto,
- w samym rachunku przepływów pieniężnych nie są odzwierciedlone operacje nie mające charakteru pieniężnego, co ma miejsce w rachunku zysków i strat,
- sama nazwa tego wskaźnika może sugerować „korzyść finansową”, będącą w posiadaniu jednostki gospodarczej i znajdującą się „na koncie”,
- w wartości korekt memoriałowych zysku netto znajdują się wszystkie zmiany wartości podstawowych składników aktywów obrotowych i zobowiązań krótkoterminowych, co daje możliwość pełniejszego rozpoznania i oceny wiarygodności sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

3. Wyniki badań empirycznych dotyczące kształtowania wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych w publicznych giełdowych spółkach przemysłowych

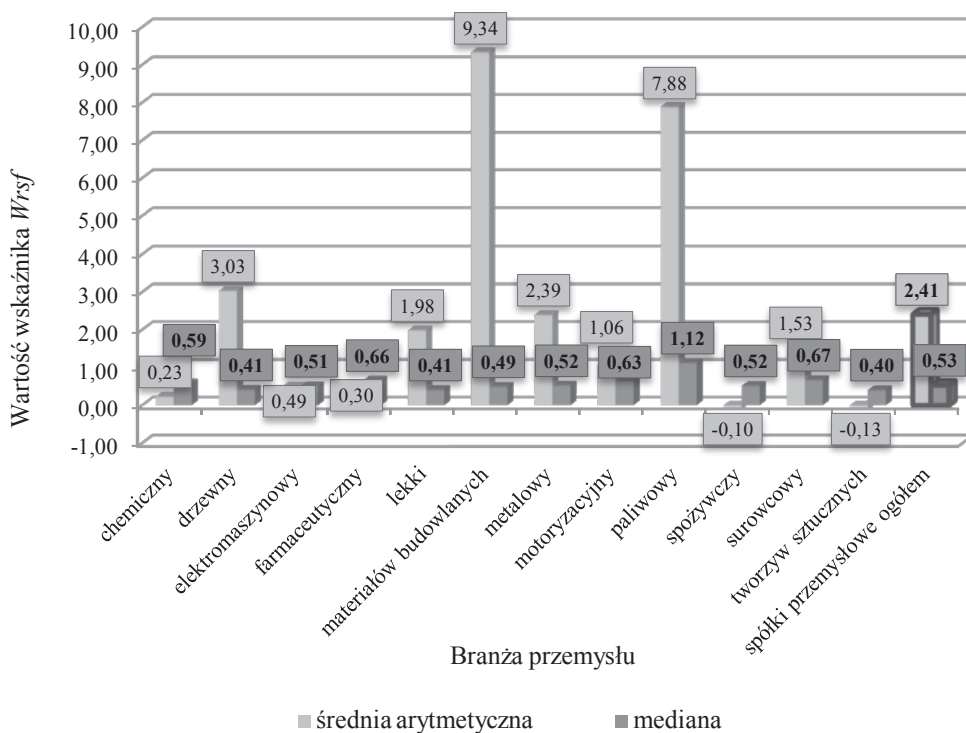
Badania empiryczne odnoszące się do kształtowania wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych (*Wrsf*) wykazały, że wśród ogółu przemysłowych spółek giełdowych wynik finansowy netto każdego roku stanowił średnio 241% wartości przepływów pieniężnych z podstawowej działalności przedsiębiorstwa (zob. rys. 1). Co drugie przedsiębiorstwo uzyskiwało przy tym wartość współczyn-

---

³ Należy pamiętać, iż wartość całkowitych różnic memoriałowych zysku netto nie wskazuje wprost na stopień wykorzystania zasad rachunkowości kreatywnej i/lub agresywnej w przedsiębiorstwie. Wszystkie korekty zysku netto można bowiem podzielić na dwie kategorie. Pierwszą z nich są tzw. różnice memoriałowe nieuznaniowe (operacyjne), których wartość jest zależna od charakteru i rozmiaru prowadzonej działalności i jest pochodną zarówno generowanej sprzedaży, jak i inwestowania w składniki majątku trwałego podmiotu gospodarczego. Drugą kategorię stanowią zaś intencjonalne różnice memoriałowe, wynikające *stricte* z subiektywnych księgowych wyborów i „zamazujące” obraz finansowej rzeczywistości przedsiębiorstwa [Richardson 2003; Lang, Raedy, Yetman 2003; Balsam, Krishnan, Yang 2003].

nika urealnionych korzyści finansowych ($Wrsf$) na poziomie równym bądź mniejszym aniżeli 53%.

Rezultaty przeprowadzonych badań empirycznych wskazują ponadto, że średnia roczna wartość współczynnika urealnionych korzyści finansowych wykazywała znaczne wahania w przyjętym horyzoncie badawczym (zob. rys. 2). O ile w latach 2006-2009 oraz 2011-2013 przeciętny podmiot poddany analizie wykazywał stopień pokrycia zysku netto operacyjnymi przepływami pieniężnymi średnio na poziomie od 68% (2007 r.) do 144% (2011 r.), o tyle w 2010 r. średnia wartość omawianego współczynnika wyniosła aż 1160%.

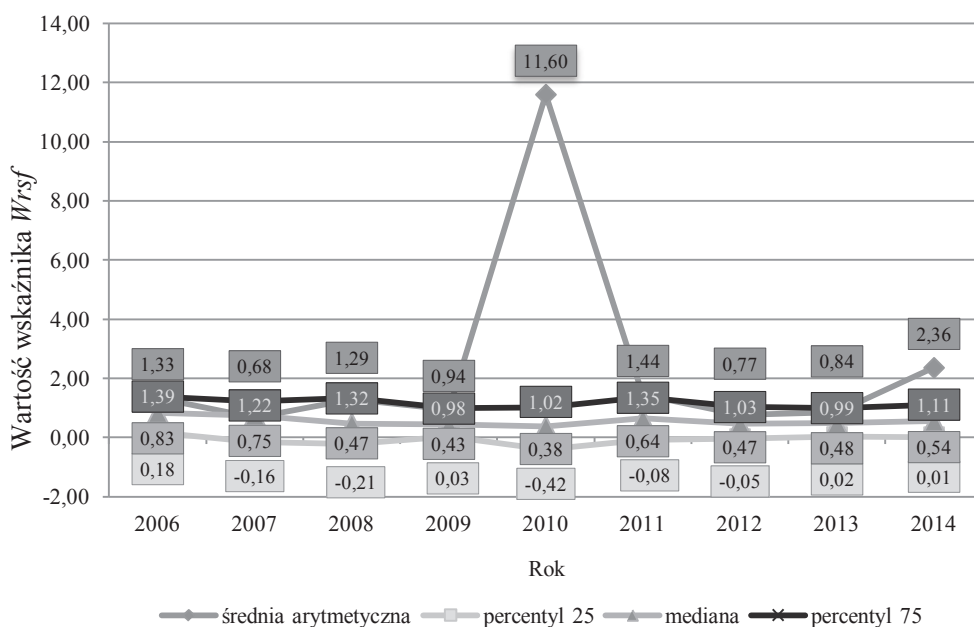

Rys. 1. Średnie i środkowe 9-letnie wartości wskaźnika rzeczywistej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa $Wrsf$ w spółkach należących do poszczególnych branż przemysłu w latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych giełdowych spółek akcyjnych zamieszczonych w Notoria Serwis SA.

Na podstawie analizy 9-letnich średnich wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa można stwierdzić, że w przemyśle: drzewnym, materiałów budowlanych oraz paliwowym zrealizowane zostały ponadprzeciętne średnie 9-letnie wartości tych współczynników (zob. rys. 1). Ujem-

ne 9-letnie średnie wartości analizowanej miary charakterystyczne były zaś dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w branżach przemysłu: spożywczego oraz tworzyw sztucznych. Z kolei rezultaty badań empirycznych odnoszących się do 9-letnich środkowych wartości współczynników urealnionych korzyści finansowych wykazały, iż w stosunku do przedsiębiorstw działających w przemyśle: chemicznym, farmaceutycznym, motoryzacyjnym, paliwowym oraz surowcowym zostały odnotowane ponadprzeciętne wartości median opisywanej miary. Uwagę zwraca przede wszystkim bardzo wysoka (ponad dwukrotnie wyższa w stosunku do mediany obliczonej dla wszystkich branż przemysłu) wartość środkowa współczynnika Wr_{rsf} , charakterystyczna dla spółek branży paliwowej.

Rys. 2. Roczne wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa Wr_{rsf} w przemysłowych spółkach giełdowych w poszczególnych latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych giełdowych spółek akcyjnych zamieszczonych w Notoria Serwis SA.

Należy jednak pamiętać, że w wielu przypadkach o wysokiej średniej wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa stanowią dodatnie wartości tej miary uzyskiwane w sytuacji skonfrontowania ujemnego wyniku finansowego netto z ujemnymi przepływami pieniężnymi z podstawowej działalności przedsiębiorstwa. Nie powinno się zatem każdorazowo otrzymanej dodatniej wartości analizowanego współczynnika utożsamiać z korzystnym symptomem, polegającym na lepszym odzwierciedlaniu przez zysk netto rzeczywistej nadwyżki

finansowej wygospodarowanej przez dane przedsiębiorstwo. Sytuacja ta – choć poprawna z matematycznego punktu widzenia – nie odzwierciedla „pieniężnej jakości” zysku netto [Śniezek, Wiatr 2011].

Relacje zachodzące między zyskiem netto a operacyjnymi przepływami pieniężnymi dość szczegółowo precyzują osiąganą sytuację finansową przedsiębiorstwa. Oczywiście, w najkorzystniejszej sytuacji finansowej znajduje się ten podmiot, dla którego obydwie badane zmienne mają znak dodatni. Odwrotnie zaś, w najgorszej sytuacji znajduje się przedsiębiorstwo, dla którego obydwa czynniki wykazywane są w sprawozdaniu ze znakiem ujemnym. Gdy jedna z analizowanych wielkości przyjmuje wartości dodatnie, druga zaś ujemne, relacje te nie są tak jednoznaczne. W generalnym ujęciu przyjmuje się jednak, że kondycja finansowa jednostki gospodarczej wydaje się korzystniejsza w sytuacji, w której przedsiębiorstwo ponosi stratę bilansową przy nadwyżce środków pieniężnych, aniżeli na odwrót⁴.

Zawarte w tab. 1 wyniki analizy średnich rocznych wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych ($Wrsf$) uwydatniły realizację przez badane jednostki gospodarcze przede wszystkim strategii wykazywania dodatniego wyniku finansowego netto wraz z generowaniem dodatnich operacyjnych przepływów pieniężnych (62,6% ogółu przypadków). Pozostałe zaś strategie realizacji urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa osiągnane były na zbliżonym poziomie. W 11,3% przypadków wzrost wartości korekt memoriałowych zysku osiągnany był w sytuacji jednoczesnego zmniejszenia wartości zysku netto i operacyjnych przepływów pieniężnych. Na podstawie uzyskanych rezultatów badań można zatem orzec, że szósta hipoteza pomocnicza, zakładająca dominację dodatnich wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych wśród publicznych spółek giełdowych, została zweryfikowana pozytywnie.

Tabela 1. Częstotliwość występowania dodatnich i ujemnych średnich rocznych wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa $Wrsf$ w publicznych przemysłowych spółkach akcyjnych w latach 2006-2014

	Scenariusze zmiany wskaźnika $Wrsf$ liczba przypadków		Liczba podmiotów	
			liczba przypadków	%
Spółki badane razem	$Wrsf > 0$	$EAT > 0$ oraz $OCF > 0$	697	62,2
		$EAT < 0$ oraz $OCF < 0$	127	11,3
	$Wrsf < 0$	$EAT < 0$ oraz $OCF > 0$	130	11,6
		$EAT > 0$ oraz $OCF < 0$	167	14,9
Razem		1121	100,0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych giełdowych spółek akcyjnych zamieszczonych w Notoria Serwis SA.

⁴ Przyjmuje się bowiem, że nadwyżka środków pieniężnych spełnia lepiej funkcję indykatora potencjału finansowego niż zysk bilansowy [Bednarski i in. 1993].

Wykazane zmniejszenia współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa wskutek obniżenia zysku netto i wystąpienia wzrostu wartości operacyjnych przepływów pieniężnych oraz na skutek wzrostu zysku netto przy obniżeniu wartości operacyjnych przepływów pieniężnych miały miejsce odpowiednio w 11,6% oraz 14,9% badanych przypadków.

Tabela 2. Struktura giełdowych spółek przemysłowych w oparciu o osiągnięte roczne wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa $Wrsf$ w latach 2006-2014 według poszczególnych branż przemysłu

Branża przemysłu	Spółki z dodatnimi rocznymi wartościami współczynnika $Wrsf$, gdzie: $EAT > 0$, $OCF > 0$	Spółki z dodatnimi rocznymi wartościami współczynnika $Wrsf$, gdzie: $EAT < 0$, $OCF < 0$	Spółki z ujemnymi rocznymi wartościami współczynnika $Wrsf$, gdzie: $EAT < 0$, $OCF > 0$	Spółki z ujemnymi rocznymi wartościami współczynnika $Wrsf$, gdzie: $EAT > 0$, $OCF < 0$
Chemiczny	72,6%	9,8%	9,8%	7,8%
Drzewny	55,7%	14,3%	17,1%	12,9%
Elektromaszynowy	72,0%	3,3%	5,7%	19,0%
Farmaceutyczny	35,7%	34,3%	11,4%	18,6%
Lekki	37,0%	24,7%	13,6%	24,7%
Materiałów budowlanych	56,6%	11,2%	18,4%	13,8%
Metalowy	68,5%	5,9%	11,8%	13,8%
Motoryzacyjny	76,7%	7,0%	7,0%	9,3%
Paliwowy	44,2%	32,6%	11,6%	11,6%
Spożywczy	66,7%	7,3%	9,7%	16,4%
Surowcowy	66,7%	16,7%	16,7%	0,0%
Tworzyw sztucznych	79,2%	1,9%	13,2%	5,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych giełdowych spółek akcyjnych zamieszczonych w Notoria Serwis SA.

Wśród badanych przedsiębiorstw ponadprzeciętny odsetek podmiotów charakteryzujących się rocznymi, dodatnimi wartościami współczynnika urealnionej korzyści finansowej przedsiębiorstwa ($Wrsf$), wynikającymi z dodatnich wartości generowanych wielkości: zysku netto i operacyjnych przepływów pieniężnych – pojawił się w następujących branżach przemysłu, a mianowicie: chemicznym (72,5%), elektromaszynowym (72%), metalowym (68,4%), motoryzacyjnym (76,7%), spożywczym (66,7%), surowcowym (66,7%) oraz tworzyw sztucznych (79,2%) (zob. tab. 2). Z kolei ponadprzeciętny udział spółek odznaczających się ujemnymi rocznymi wartościami analizowanej miary notowany był w stosunku do przedsiębiorstw działających w takich branżach przemysłu, jak: przemyśle drzewnym (30%), farmaceutycznym (30%), lekkim (38,3%) oraz materiałów budowlanych (32,2%). Nieko-

rzystna sytuacja, związana z generowaniem ujemnych wartości zarówno po stronie zysku netto, jak i operacyjnych przepływów pieniężnych, charakteryzowała przede wszystkim spółki zaszeregowane do grona przemysłu: farmaceutycznego (34,3%), lekkiego (24,7%) oraz paliwowego (32,6%).

4. Zakończenie

Poznanie i ocena zmian poszczególnych pozycji tworzących podstawowe korekty zysku netto w istotny sposób wzmacniają wartość predykcijną rachunku operacyjnych przepływów pieniężnych, łagodząc jednocześnie słabości sprawozdawczości memoriałowej. Zmiany te można analizować, biorąc pod uwagę wielkości absolutne lub względne. W tym drugim przypadku za istotne narzędzie służące do pełniejszego rozpoznania i oceny wiarygodności sytuacji finansowej jednostki gospodarczej posłużyć może współczynnik urealnionej kondycji finansowej przedsiębiorstwa.

Zasadnicza hipoteza badawcza, stwierdzająca że w dominującej liczbie publicznych przedsiębiorstwach przemysłowych notowanych na GPW w Warszawie ma miejsce występowanie dodatnich wartości wskaźnika urealnionych korzyści finansowych, zweryfikowana została pozytywnie. Potwierdzenie znalazło także założenie, że w badanych jednostkach gospodarczych dominowały przede wszystkim strategie wykazywania dodatniego wyniku finansowego netto wraz z generowaniem dodatnich operacyjnych przepływów pieniężnych (dotyczyło to 62,6% ogółu przypadków).

Rezultaty przeprowadzonych badań empirycznych nad kształtowaniem wartości współczynnika urealnionych korzyści finansowych wśród badanej populacji pozwoliły również zauważyć, że osiągnięty wśród ogółu przemysłowych spółek giełdowych średni stopień pokrycia zysku netto operacyjnymi przepływami pieniężnymi na poziomie 241% wskazuje na istnienie znacznych rozbieżności w zakresie wykazywanych wartości: wyniku finansowego netto oraz przepływów pieniężnych z podstawowej działalności przedsiębiorstwa, co tym samym odzwierciedla występowanie w badanych spółkach znacznych wartościowo korekt zysku netto ogółem. Ponadto, w świetle zrealizowanych badań empirycznych, okazało się, iż w publicznych spółkach przemysłowych występuje bardzo silne branżowe zróżnicowanie urealnionych korzyści finansowych.

Przedstawione w opracowaniu wnioski wpisują się w nurt badań praktycznych dotyczących wykorzystania informacyjno-decyzyjnych walorów analizy memoriałowych korekt zysku netto na polskim rynku kapitałowym, stanowiąc jednocześnie przesłankę do podejmowania dalszych badań w tym zakresie.

Literatura

- Balsam S., Krishnan J., Yang J. S., 2003, *Auditor industry specialization and earnings quality*, Auditing 22(2), s. 71-97.
- Bednarski L., Borowiecki R., Duraj J., Kurtys E., Waśniewski T., Wersty B., 1993, *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 125.
- Cieślik R., 2014, *Jakość zysku spółek IPO na przykładzie GPW w Warszawie*, Studia Ekonomiczne, nr 201, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 71.
- Fijałkowska J., 2014, *Bodźce dla kreowania informacji finansowo-księgowej a zasady etyczne w rachunkowości*, Studia Ekonomiczne, nr 180, cz. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 79-80.
- Gut P., 2006, *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, C.H. Beck, Warszawa, s. 10-11.
- Hribar P., Collins D., 2002, *Errors in estimating accruals: Implications for empirical research*, Journal of Accounting Research, 40(1), s. 107-109.
- Lang M., Raedy J.S., Yetman M.H., 2003, *How representative are firms that are cross-listed in the United States? An analysis of accounting quality*, Journal of Accounting Research, 41(2), s. 363-386.
- Richardson S., 2003, *Earnings quality and short sellers*, Accounting Horizons, 17, s. 41-69.
- Shi L., Zhang H., 2011, *On alternative measures of accruals*, Accounting Horizons, American Accounting Association, 25(4), s. 814-815.
- Śnieżek E., Wiatr M., 2011, *Interpretacja i analiza przepływów pieniężnych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa, s. 184.